

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елена Славчева Савова,

Нов български университет,

п. н. 1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език)

за придобиване на научната степен „доктор“

по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...,

научна специалност „Методика на обучението по съвременни езици“,

с кандидат Габриела Бране Неделкоска

и представен дисертационен труд на тема:

„Vocabulary learning strategies used by university students in an ESP context”

(„Учебни стратегии за усвояване на чуждоезиковата лексика, използвани от студенти, изучаващи английски език за специални цели“)

Представеният дисертационен труд е в обем от 134 страници основен текст, към който са прибавени библиография, съдържаща 371 източника, както и 27 приложения. Структуриран е в четири глави: въведение, теоретични основи, изследване и обсъждане на резултатите, заключение и връзка с преподаването. Във формално и количествено отношение отговаря на изискванията за дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“. Дисертационният труд е логически много добре построен и представен с ясно изложение.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

От края на 80те години до наши дни в методиката на чуждоезиковото обучение се обсъжда и разработва проблемът за стратегическата компетентност и нейното развиване в чуждоезиковото обучение. Въпросът е сложен и многопластов. На стратегиите в обучението и комуникацията на чужд език са посветени редица теоретични разработки и десетки експериментални – психолингвистични и педагогически - изследвания на отделни аспекти с нееднозначни резултати. Стратегическата компетентност е залегнала във влиятелни документи с насоки за обучението, като Общата европейска езикова рамка, а

също и в отделните учебни програми и курикулуми. Въпреки това тази проблематика не е изяснена в пълнота в теоретическо отношение, остра е нуждата и от практически опит и конкретни насоки за обучението. В този смисъл изборът на тема е много амбициозен. Изследването на Габриела Неделковска отговаря на необходимостта от проучвания на стратегическата компетентност в конкретен контекст – обучението по английски език за специални цели, още повече че неговият предмет – стратегиите за усвояване на лексикални знания - е свързан с един от най-важните елементи на езиковата комуникативна компетентност.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

Една от причините за сложността на проблематиката е зависимостта на избора и ефективността на стратегиите от индивидуалните особености на учещите и контекста на обучение. Именно с изясняване на този въпрос е обоснована целта на изследването. Задачите на изследването не са посочени експлицитно, но те могат да се разпознаят в дисертационния труд и са подчинени на поставената цел.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Във връзка с поставените цели дисертантката поставя пет изследователски въпроса, насочени към различни аспекти от стратегическото поведение на учещите чужд език: зависимостта от психологическите и съответно когнитивните им особености, връзката между избраните стратегии и количеството усвоена лексика, влиянието на учебния контекст, декларативното знание за стратегиите, ефективността на стратегиите. За отговор на тези въпроси са изградени три адекватни на въпросите хипотези. С цел проверка на хипотезите са избрани количествени и качествени инструменти за събиране на данни, а също и експериментално изследване с елементи на обучение. Изследването е проведено с достатъчен брой учещи – 269, въпреки че научни разработки, посветени на стратегиите, са възможни – само че с друг тип инструменти и друг дизайн – и на базата на отделни случаи или на малък брой изследвани лица.

За основа на изследването служи анализ на добре подбрани значими теоретични източници. Той свидетелства за високата компетентност на авторката и нейната запознатост

с фундаментални категории и въпроси, свързани с усвояването на лексика (лексикална компетентност, памет и преработване на информация), със стратегическата компетентност като част от комуникативната компетентност, с таксономии на стратегии, включително за усвояване на лексика, както и с актуални резултати от изследвания на стратегическото поведение и компетентност на изучаващите чужд език. На базата на теоретичния анализ са направени изводи за необходимост от по-нататъшни проучвания (например относно избора на конкретни стратегии – стр. 61), с които се обосновава представеното изследване.

Част от понятийния апарат в теоретичната част все пак подлежи на по-задълбочено разработване. Така например, конструктът „ментален лексикон“ би следвало да се изясни и операционализира за целите на изследването в контекста на когнитивната лингвистика и психология (напр. като част от „дългосрочната памет“). Въпросът за декларативното, процедурното и стратегическото знание е разгледан на базата на по-нови трактовки, които в съвременните публикации са силно модифицирани и адаптирани в сравнение с оригиналното схващане на Андерсън. Кънали и Суейн не използват точно тези понятия в цитирания от авторката труд. Тези малки неточности не са се отразили върху теоретичните основи на изследването.

По-наложително е било обаче в теоретичната част да се разгледа дихотомията „учебни“ и „комуникативни“ стратегии. Въпреки че тя е оспорвана в редица публикации, това разграничаване има и своите основания и щеше да бъде добре дисертантката да вземе отношение по него. В тази връзка и в самото емпирично респективно експериментално изследване не се диференцират достатъчно добре стратегиите за преработване на информация от стратегиите за усвояване на информация. Защото, например, разбирането на думата на базата на контекста или словообразователните елементи не винаги води до нейното съхраняване в менталния лексикон.

В съответствие с изследваната проблематика е разработен сложен експериментален дизайн. Използвана е комбинация от утвърдени инструменти за събиране на данни: въпросник за стила на учене, психометричен тест за оценка на личността HEXACO, въпросници за субективните теории относно ученето на думи и предпочитанията на учещите към определени стратегии (групирани на базата на популярни таксономии), тестове за езиково ниво и за лексикални знания. Чрез тях и с помощта на статистическа обработка и анализ се получава интересна обобщена информация относно въпроси 1-4 –

например за влиянието върху стратегиите на пола, на владеенето на други езици, стила на учене, нивото на владеење на английски език, личностните характеристики, субективните теории относно ученето на думи, обема на словното богатство, на учебния контекст. Получените резултати обаче засягат единствено предпочитанията („избора“) на учещите относно определен вид стратегии и евентуалните им декларативни знания (въпреки че и в тази връзка отговорите подлежат на манипулиране, например чрез самото изброяване на стратегии в списъци и/или поради ефекта на „социалната желателност“ – т.е. посочването на определени отговори от участника, за да се представи добре). Получените резултати не засягат реалното стратегическо поведение на учещите при решаване на конкретни учебни и комуникативни задачи. Вземайки под внимание тези ограничения (стр. 118), авторката допълва проучването си с комбинирано количествено и качествено изследване на реално прилаганите стратегии, обвързани с конкретна учебна и комуникативна задача. Дизайнът на това изследване е сравнително подходящ. Задачите – превод и учене на думи на базата на текст (контекст) отново са свързани с ограничения (насочване към определени мисловни операции), които, обаче, не могат да бъдат избегнати в такъв тип изследвания, но е добре да бъдат взети предвид при анализа на резултатите. Много положително впечатление прави замисъла на конкретните етапи в изследването: В първия етап се проучва автентичното стратегическо поведение на учещите без предварително проведено обучение в стратегии, във втория етап се провежда такова обучение и отново се изследва стратегическото поведение на учещите, както и тяхното отношение към стратегиите. В третия етап чрез тест се изследва ефекта от стратегиите. Общият извод от тази част на изследването е, че всеки един от изследваните типове стратегии би могъл да бъде от полза при усвояването на лексикални знания. Направени са изводи и за употребата на стратегии за усвояване на лексика при изучаване на английски език за специализирани цели в сравнение с изучаване на общ английски език.

Във връзка с емпиричната и експерименталната част на разработката бих искала помоля дисертантката да обясни връзката между изследванията в отговор на въпросите 1-4 от една страна и изследването, направено във връзка с въпрос 5, от друга.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Независимо от неминуемите ограничения, представеният дисертационен труд дава сериозен научен и приложен принос в изясняването на редица аспекти от субективните теории, декларативните знания и реалното прилагане на стратегии за усвояване на лексикални знания от студенти, изучаващи английски език за специални цели. Резултатите могат да послужат при следващи научни изследвания и дават добра основа за разработване на учебни сценарии и материали за стратегичен тренинг.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

По темата на дисертацията са представени 5 публикации, 4 от които са пряко свързани с изследването. Една от тях е посветена на негови методологични аспекти. Една от публикациите разширява обхвата на тематиката, свързана с дисертационния труд – а именно използването на метафорична лексика като инструмент на влияние в политическите речи. Текстовете са публикувани предимно в сборници с материали от международни форуми или конференции с международно участие, включително в УНСС и в Нов български университет.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

В представената документация не се откриват сведения за цитирания на публикациите на докторантката. Те са представени обаче на престижни форуми и са получили полужителен отзвук.

7. Мнения, препоръки и бележки

Мненията, препоръките и бележките към отделни аспекти на дисертационния труд са интегрирани в изложението по точка 3.

8. Заключение

Представената разработка се характеризира със задълбоченост и води до добри научни постижения. Тя свидетелства за научната ерудиция, практическия опит и отличните

изследователски умения на своята авторка. Давам положителна оценка на представения дисертационен труд „Учебни стратегии за усвояване на чуждоезиковата лексика, използвани от студенти, изучаващи английски език за специални цели“ и подкрепям присъждането на Габриела Бране Неделковска на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 1. 3. Педагогика на обучението по ..., научна специалност „Методика на обучението по съвременни езици“.

01.03.2023 г.

Доц. д-р Елена Савова

